

CIRCULAIR AMBACHTSCENTRUM –
HAALBAARHEID EN BUSINESSCASE
Gemeente Heerenveen

CIRCULAIR AMBACHTSCENTRUM – HAALBAARHEID EN BUSINESSCASE

Gemeente Heerenveen

Juli 2023

Utrechtseweg 9, 3704 HA Zeist

T. 030 699 15 99 - info@jma.nl

www.jma.nl

Bestuurlijke samenvatting

Voor u ligt het haalbaarheidsonderzoek voor het circulair ambachtscentrum Heerenveen. Het realiseren van een circulair ambachtscentrum in Heerenveen kan de volgende stap zijn richting een volledig circulaire economie en zal bijdragen aan het behalen van de landelijke VANG-doelstellingen van gemeente Heerenveen (d.m.v. de reductie aanbod grof restafval). In samenwerking met verschillende stakeholders is een omvattend concept ontwikkeld waarin naast de beoogde milieueffecten, ook nadrukkelijk wordt ingezet op sociale werkgelegenheid, het stimuleren van de lokale (circulaire) economie en het vergoten van bewustwording onder inwoners.

Op verschillende locaties in Nederland wordt momenteel gewerkt aan dergelijke ambachtscentra, maar het concept zoals hier voorgesteld, waarbij alle elementen aanwezig zijn en elkaar versterken, is nog nergens gerealiseerd. De specifieke omstandigheden in Heerenveen maken het hier echter wel mogelijk. De samenwerking met Omrin, Caparis en andere stakeholders, de ambities voor circulair valley en de duurzaamheidsagenda van de gemeente Heerenveen en de ophanden zijnde investeringen op de huidige milieustraat zorgen voor een uniek momentum om het ambachtscentrum te realiseren.

In het onderstaande figuur (1) wordt in beeld gebracht wat de verschillen/effecten van het circulair ambachtscentrum, zijn in vergelijking tot de huidige milieustraat en wat voor afwegingen hieraan ten grondslag liggen.

	Huidige milieustraat	Circulair ambachtscentrum
Algemeen	-	Levert een directe en structurele bijdrage aan sociale werkgelegenheid in Heerenveen. Fungeert als vliegwielfunctie voor andere circulaire initiatieven in Heerenveen. Creëert spin-off wat betreft circulair ondernemen. Volledig duurzaam, energieneutraal gebouw
Service	Inwoners kunnen op de milieustraat al het "grottere" afval kwijt dat ze hebben. Jaarlijks 60.000 bezoekers	Inwoners kunnen nog altijd gebruik maken van dezelfde service, maar kunnen op locatie nu ook producten aanschaffen die herwaardeerd/hergebruikt zijn.
Milieurendement	30 kg grof/inw/jr. Minimale voortgang VANG-doelstellingen	Reductie van 13 kg grof/inw/jr. en reductie 2 kg/inw bouw- en sloopafval Zichtbare hub voor circulaire economie/circulair valley Bewustwording onder inwoners, lokale ondernemers en het onderwijs wordt vergroot
Kosten	Verhoging afvalstoffenheffing van € 1,39 per hh (o.i.v. investeringen in vloestofdichte vloer)	Verhoging afvalstoffenheffing € 17,98 per hh (o.i.v. investeringen en exploitatie) Besparing op verwerking grove stromen - € 3,64 per hh

Figuur 1: Vergelijkingskader huidige milieustraat vs. circulair ambachtscentrum

Uit het bovenstaande vergelijkingskader wordt de meerwaarde van het circulair ambachtscentrum ten aanzien van het milieurendement onmiddellijk duidelijk. Het gaat hierbij niet alleen om de meetbare resultaten (reductie in het aangeboden grof restafval en bouw- en sloopafval, maar met name ook in de functie die het centrum in kan nemen als hub voor allerlei circulaire ontwikkelingen en innovaties in de regio. Hiermee kan naadloos aangesloten worden op de ontwikkelingen rondom Circulair Valley en de inspanningen van circulair Friesland. Het ambachtscentrum vervult daarin een vliegwielfunctie en innovaties en ontwikkelingen daarmee versnellen. Dit heeft echter een stijging van de afvalstoffenheffing tot gevolg van € 12,95 per huishouden per jaar.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
1.1	Aanleiding en voortraject	5
1.2	Stakeholders	5
1.3	Leeswijzer	6
2.	Huidige situatie	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Huidige prestaties, gemeente Heerenveen	7
2.3	Kaders en ontwikkelingen	8
3.	Circulair ambachtscentrum Heerenveen	9
3.1	Inleiding	9
3.2	Visie, doelstellingen en ambities	9
3.3	Conceptueel ontwerp circulair ambachtscentrum Heerenveen	11
3.4	Ontwerpwedstrijd SMART Circulair Friesland College	12
4.	Businesscase en haalbaarheid	13
4.1	Inleiding	13
4.2	Voorkeursscenario	13
4.2.1	<i>Alternatieve scenario's</i>	13
4.3	Investerings en kapitaallasten voorkeursscenario	14
4.3.1	<i>Duurzaam bouwen</i>	15
4.3.2	<i>Restwaarde investeringen</i>	15
4.3.3	<i>Overzicht investeringen</i>	15
4.4	Exploitatielasten voorkeursscenario	16
4.4.1	<i>Samenstelling exploitatielasten Heerenveen</i>	16
4.4.2	<i>Overzicht Exploitatielasten</i>	17
4.5	Totaaloverzicht	18
4.6	Kaders en kanttekeningen	19
4.6.1	<i>Vergunningen en bouwmaterialen</i>	19
4.6.2	<i>Subsidiemogelijkheden</i>	19
4.6.3	<i>Vrijwillige inzet, opschaling en personeel</i>	19
4.6.4	<i>Restwaarde</i>	20
4.6.5	<i>Onvoorziene uitgaven/toekomstige investeringen huidige milieustraat</i>	20
4.6.6	<i>Effect op verwerkingskosten</i>	20
5.	Conclusies	21
5.1	Inleiding	21
5.2	Conclusies	21
5.3	Vervolgstappen	22

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en voortraject

Nederland streeft naar een volledige circulaire economie in 2050. Het Rijk heeft hierbij de ambitie om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken. Gemeenten kunnen hieraan een flinke bijdrage leveren door het concept van een circulair ambachtscentrum te verwezenlijken. *“Een centrale plek waar vrijgekomen grondstoffen, producten en afval binnen de gemeente worden verwerkt en hergebruikt”*. Rekening houdend met het gemeentelijk duurzaamheidsprogramma, de circulair Valley ambities en de ophanden zijnde vervangingsuitdagingen van de milieustraat, heeft gemeente Heerenveen een unieke mogelijkheid om deze bijdrage te realiseren. De landelijke overheid heeft stimuleringsregelingen voor gemeenten opgezet, waar gemeente Heerenveen gebruik van heeft gemaakt.

Gemeente Heerenveen heeft afgelopen jaren flinke stappen gezet ten aanzien van een verbeterde afvalscheiding en daarmee het verminderen van restafval. Met name de invoering van diftar+ heeft hier erg sterk aan bijgedragen. Hiermee zijn de VANG-doelstellingen van de landelijke overheid binnen bereik gekomen en kan verder gekeken worden richting de volgende doelstelling; max. 30 kg. restafval in 2025, gevolgd door een volledig circulaire economie in 2050. Dat houdt in dat er uiteindelijk op termijn geen sprake meer is van restafval dat verbrand moet worden, maar dat alle materialen volledig hergebruikt gaan worden.

Het behalen van een volledige circulaire economie is afhankelijk van een groot aantal variabelen, waarvan een flink aantal buiten de invloedssfeer van de gemeente vallen. Desondanks speelt de gemeente een belangrijke rol om het afval dat mensen tot die tijd produceren zo goed mogelijk gescheiden aan te laten leveren en restafval terug te dringen. De realisatie van een circulair ambachtscentrum Heerenveen kan hierbinnen een belangrijke stap zijn. Hiermee wordt onder andere het aanbod van grof restafval op de milieustraat verder gereguleerd en sterk verminderd. Bovendien kan de aanwezigheid van een circulair ambachtscentrum een vliegwielfunctie vervullen als het gaat om de bredere ontwikkelingen in het kader van verduurzaming en een circulaire economie. Hiermee komen verschillende elementen uit het gemeentelijk duurzaamheidsprogramma samen.

1.2 Stakeholders

Gemeente Heerenveen staat in dit proces niet alleen. De gemeente kent echter wel een voortrekkersrol, samen met de partners in dit traject. De belangrijkste partners zijn hierbij:

Omrin

Omrin exploiteert de huidige milieustraat van Heerenveen en is de belangrijkste partner van de gemeente met betrekking tot de verschillende uitdagingen op afvalgebied. In dit traject trekken ze samen met de gemeente op om de realisatie van een circulair ambachtscentrum mogelijk te maken en hiermee een volgende stap richting een circulaire economie te kunnen zetten.

Omrin Estafette

Deze aan Omrin verbonden stichting voorziet in kringloopactiviteiten op 7 verschillende locaties. Voor Omrin Estafette sluiten de mogelijkheden van een circulair Ambachtscentrum naadloos aan op de huidige werkwijze (zoals bijvoorbeeld de Recycleboulevard in Leeuwarden) en biedt een dergelijke opzet mogelijkheden voor

uitbreiding in regio Heerenveen. Dit zorgt tevens voor flink wat mogelijkheden op het gebied van (sociale) werkgelegenheid in de regio.

Caparis

Creëert mogelijkheden voor langdurig werklozen en inwoners met afstand tot de arbeidsmarkt om te re-integreren op de arbeidsmarkt. Op het ambachtscentrum kan een nieuwe opleiding/doorstroom gecreëerd worden op het gebied van circulaire en technische vaardigheden waar veel vraag naar komt.

Knooppunt Heerenveen

Vervult een belangrijke brugfunctie tussen gemeente, onderwijs en lokale ondernemers. Het circulair ambachtscentrum en de bijbehorende werkwijze sluiten goed aan op de eigen werkwijze en kan een versterking vormen van het netwerk en daaruit voortvloeiende kansen.

Friesland College

Werkt aan een verduurzaming van het curriculum met grote aandacht voor thema's rondom circulaire economie. Het Friesland college wil structurele invulling kunnen geven aan projecten op dit gebied en zo zichzelf nog meer profileren voor huidige en aankomende studenten. Echter betreft dit een toekomstperspectief. Het Friesland College is in de huidige omstandigheden niet in staat om een structurele bijdrage aan het ambachtscentrum te garanderen.

1.3 Leeswijzer

In het tweede hoofdstuk wordt inzicht verschaft in de huidige situatie in Heerenveen, met daarbij aandacht voor inzamelcijfers, kringloopactiviteiten en kaders rondom het circulair ambachtscentrum. In het derde hoofdstuk wordt de koppeling gemaakt met een aantal (duurzaamheid)doelstellingen en het daarbij behorende concept van het circulair ambachtscentrum. De businesscase komt in hoofdstuk 4 aan de orde, waarna het haalbaarheidsonderzoek afgerond wordt met de conclusies in hoofdstuk 5.

2. Huidige situatie

2.1 Inleiding

Gemeente Heerenveen heeft de afgelopen jaren flinke stappen gezet ten aanzien van een verbeterde afvalscheiding aan huis en daarmee het verminderen van restafval. De invoering van diftar⁺ heeft hier een flinke bijdrage aan geleverd, maar er is meer nodig. De landelijke VANG-doelstellingen stellen weliswaar tussendoelen, gebaseerd op kilo's restafval, maar sturen uiteindelijk richting een volledig circulaire economie. Hierbij wordt het niet alleen relevant om, met name restafval, dat bij inwoners vrij komt te beperken, maar ook veel actiever aan de slag te gaan met hergebruik, herwaardering en recycling van materialen. Hiermee wordt de keten steeds meer gesloten en zijn uiteindelijk minder grondstoffen noodzakelijk voor nieuwe producten en materialen.

2.2 Huidige prestaties, gemeente Heerenveen¹

De prestaties van gemeenten ten aanzien van het VANG-beleid wordt gemeten op basis van het aanbod huishoudelijk (fijn en grof) afval. Het fijn huishoudelijk restafval biedt men middels de mini- en ondergrondse containers aan huis aan, het grof huishoudelijk afval wordt op de milieustraat aangeleverd. Huis-aan-huis wordt goed gepresteerd (in 2020 nog circa 78 kg/inw. na nascheiding²). Op de milieustraat is echter een verdere verbeteringslag mogelijk.

Aanbod aan huis

Aan huis wordt het restafval samen met het PMD ingezameld, waarbij men de kosten per kilo in rekening gebracht krijgt. De resultaten bij deze wijze van inzamelen (en afrekenen) hebben ertoe geleid dat het aanbod restafval flink teruggelopen is, tot circa 121kg/inw. in 2019, waarvan na de nascheiding circa 76 kg/inw. verbrand is. Onder invloed van COVID-19 zijn deze cijfers weer wat toegenomen (132 kg/inw, waarvan na de nascheiding circa 78 kg/inw. werd verbrand). Dit heeft voornamelijk te maken met thuiswerken, waarbij van dit extra aanbod aangenomen kan worden dat dit in de komende jaren niet geheel zal verdwijnen, ook niet als de corona maatregelen afgeschaald worden. Buiten deze zogenaamde "corona-kilo's" om is er sprake van een goed resultaat (zowel op kilo's als op scheidingspercentage) waarmee Heerenveen landelijk gezien goed presteert. Aan huis kan met beter scheidingsgedrag van inwoners echter nog steeds verbetering behaald worden, maar dit zal voornamelijk onder invloed van zachtere maatregelen (o.a. communicatie) moeten gebeuren.

Aanbod op de milieustraat

Jaarlijks kan de milieustraat in Heerenveen rekenen op circa 60.000 bezoekers. Hoewel het aanbod per keer en per inwoner kan verschillen is dit aanzienlijk. Voor 2019 gingen de bezoeken gepaard met omgerekend een gemiddeld aanbod van circa 28 kg. grof restafval per inwoner. (Dat is dus ongesorteerd grof afval dat weggegooid en integraal verbrand wordt, maar mogelijk nog bestaat uit herbruikbare materialen en producten³). In 2020 is ook dit, onder invloed van corona toegenomen tot bijna 31 kg/inwoner. Vergelijkbare gemeenten laten in 2020 een iets lager aanbod van circa 22 kg grof huishoudelijk restafval per inwoner zien. Een deel van dit grotere aanbod kan verklaard worden door het succes van Difftar+. Men gaat thuis het afval beter scheiden, waarmee

¹ De eerste inventarisatie van cijfers is in 2020/2021 uitgevoerd. Resultaten uit 2022 laten een vergelijkbaar resultaat zien. Aan deze uitgangspunten is daarmee niets gewijzigd.

² Difftar⁺ leverde in 2019 nog 76 kg/inw. (na nascheiding) restafval op. Onder invloed van COVID-19 (thuiswerken) een lichte toename tot 78 kg/inw. (na nascheiding).

³ Om het scheidingspotentieel vast te stellen kan een sorteeranalyse uitgevoerd worden.

ook meer grof afval aangeboden wordt. Binnen dit aandeel grof restafval ligt daarmee een aanzienlijk potentieel om ook grove materialen gescheiden te gaan inzamelen.

Kringloopactiviteiten en textielinzameling

Heerenveen beschikt op dit moment over een drietal kringloopwinkels en een repaircafé. Deze partijen opereren op dit moment buiten het zicht van de gemeente, waarbij geen tot nauwelijks zicht is op het aanbod en de prestaties. De Kringloopwinkels richten zich op materialen die direct hergebruikt kunnen worden (met name kleding en huisraad).

Het repaircafé is een initiatief vanuit inwoners zelf en is al enige tijd actief. De openingstijden zijn echter erg beperkt en er wordt op dit moment niet actief over gecommuniceerd. In de kern van Heerenveen zijn een aantal verzamelpunten ingericht waar inwoners textiel, e.d. aan kunnen bieden voor gebruik door de kringloopwinkels. De helft van de textielcontainers zijn van de Lege Knip en de andere helft is van Omrin/ ReShare. Voor het overige aanbod zijn de winkels afhankelijk van hetgeen inwoners rechtstreeks komen brengen.

2.3 Kaders en ontwikkelingen

Naast de bestaande kringloopactiviteiten en inzamelcijfers zijn een aantal kaders en ontwikkelingen van belang.

Vervangingsopgave milieustraat

De huidige milieustraat in Heerenveen is aan vervanging toe. Dit vergt de komende jaren een aantal investeringen, met name op het gebied van vloestofdichte vloeren, en andere milieuaspecten. Op korte termijn zal deze investering circa € 500.000,- bedragen (+ 1,39 per huishouden op de afvalstoffenheffing). Op langere termijn zal ook het KCA-depot vervangen moeten worden. Het besluit om deze investeringen al dan niet te doen dient op korte termijn genomen te worden. Als besloten wordt om deze investeringen inderdaad te doen, dan worden deze voor een langere periode aangegaan, waarmee de milieustraat voorlopig op de huidige locatie zal blijven. Hiermee zijn de mogelijkheden tot uitbreiding en/of aanpassingen op locatie sterk beperkt. Binnen de huidige milieustraat (en werkwijze) zijn de mogelijkheden om deze optimalisatie te behalen beperkt, ook op basis van de beschikbare ruimte op locatie.

Het alternatief is om dit moment, waarbij investeringen noodzakelijk zijn, aan te grijpen en toekomstgericht te acteren. De investeringsgelden kunnen ingezet worden in de ontwikkeling en bouw van een nieuwe milieustraat, inclusief het circulaire ambachtscentrumconcept. Dit is de unieke mogelijkheid om dit element, met het oog op een volledige circulaire economie, in te passen en daarmee voor de komende 20-25 jaar vooruit te kunnen.

Circulaire ambachtscentra⁴ in Nederland

Op dit moment worden op verschillende locaties in Nederland plannen ontwikkeld voor circulaire ambachtscentra om de volgende stap richting een circulaire economie te kunnen zetten⁵. In Noord-Nederland (Drenthe, Groningen, Friesland) is dit echter nog erg beperkt. Hiermee bevindt Heerenveen zich in de unieke gelegenheid om een voortrekkersrol te vervullen. De lessen van andere initiatieven elders in Nederland zijn meegenomen in het concept van Heerenveen.

⁴ Voor meer inzicht in de aard en herkomst van het concept circulair ambachtscentrum: <https://circulairambachtscentrum.nl/>

⁵ In 2021 waren/zijn 10 regio's bezig met het onderzoeken van de mogelijkheden (Almere, Amersfoort, Arnhem, BUCH-gemeenten, Goeree-Overflakkee, Hengelo, Hoeksche Waard, Maastricht e.o., Tilburg en Zwolle)

3. Circulair ambachtscentrum

Heerenveen

3.1 Inleiding

Ervaringen van andere initiatieven in Nederland laten verschillende uitwerkingsvormen van een circulair ambachtscentrum zien. De exacte invulling van het concept hangt af van een flink aantal factoren. De plaatsgebonden omstandigheden en rol van stakeholders zijn hierin bepalend. Essentieel zijn echter ook de beoogde doelstellingen die met het ambachtscentrum nagestreefd worden. In dit hoofdstuk worden deze elementen voor Heerenveen nader toegelicht, gevolgd door het voorgestelde concept op locatie.

3.2 Visie, doelstellingen en ambities

Met het realiseren van een circulair ambachtscentrum in Heerenveen wordt de volgende visie nagestreefd:

“Het actief stimuleren en versterken van de circulaire economie in Heerenveen (en Friesland) door de waarde van hergebruik en herwaardering van materialen en producten zichtbaar en tastbaar te maken.”

Een circulair ambachtscentrum kent hierbij een groter aantal doelstellingen en ambities dan een reguliere milieustraat. Voor Heerenveen vertaalt dat zich in de volgende doelstellingen, waarbij zoveel mogelijk aansluiting gezocht wordt bij de gemeentelijke duurzaamheidsagenda:

1. Verbeteren milieurendement
2. Vergroten sociale werkgelegenheid en re-integratie
3. Bewustwording onder inwoners vergroten
4. Versterken circulaire (lokale) economie

1. Verbeteren milieurendement

In lijn met de landelijke VANG-doelstellingen heeft de gemeente Heerenveen de intentie om het aantal kilo's restafval zo snel mogelijk te beperken. Het huidige aanbod van grof restafval op de milieustraat is nog relatief hoog (30 kg/inw) en daar is dan ook nog veel te winnen. Uit ervaringen van andere gemeenten⁶ die reeds gestart zijn met een circulair ambachtscentrum (of een vergelijkbaar traject) kan het ambachtscentrum een substantiële bijdrage leveren aan het verminderen van deze kilo's grof restafval. Dat vertaalt zich als volgt:

- Middels betere scheiding en kennis onder inwoners neemt het potentieel van kringloopgoederen op de milieustraat gemiddeld toe met 2kg/inw. Dit deel werd voorheen als grof restafval afgevoerd.
- Middels betere demontage op locatie wordt het aandeel van kringloopgoederen dat normaliter alsnog als restafval wordt afgevoerd (circa 18%) teruggebracht tot slechts 8%. Dit zijn goederen en materialen van dusdanig slechts kwaliteit dat deze niet meer als grondstof gebruikt kunnen worden.
- Middels betere scheiding aan de voorzijde van de milieustraat (lees demontage) wordt tussen de 2 en 6 kg extra herbruikbaar materiaal teruggewonnen uit het aangeboden grof restafval

⁶ Dit betreft ervaringen van o.a. gemeente Oss, Almere en Gouda. Deze cijfers worden verder bevestigd in het onderzoek van Witteveen & Bos, zoals uitgevoerd voor de O.L.A.Z.

- Middels betere bewustwording, door de opzet en aard van het ambachtscentrum wordt een reductie van het totaal aangeboden grof restafval van circa 10% behaald.
- Al met al resulteert dit in een afname van tussen de 13kg en 17kg te verbranden afval per inwoner per jaar⁷⁸.

2. Vergroten sociale werkgelegenheid en re-integratie

Op de locatie van het ambachtscentrum jaarlijks 10 tot 15 werk- en doorgroeiplekken creëren voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Binnen het circulaire ambachtscentrum ontstaan flink wat mogelijkheden voor participatie- en ontwikkelingsplekken, zeker in samenwerking met de Estafette winkel. Dit betreft in eerste instantie technische beroepsontwikkeling. Ook kan er op termijn gekeken worden naar andere vaardigheden, zoals logistiek, marketing, etc. Deze activiteiten zorgen voor een sterke onderlinge verbinding tussen de verschillende activiteiten en stakeholders op locatie en vergroot hiermee de kansen op kruisbestuiving en op langere termijn succesvolle samenwerkingen. Op termijn kan het aantal personen uitgebreid worden.

3. Bewustwording onder inwoners vergroten

Een bezoek aan een circulair ambachtscentrum kent een compleet andere gang van zaken dan men nu van de milieustraat gewend is. Alles staat in teken van hergebruik, herwaardering en de circulaire economie. Inwoners worden bij een bezoek gedwongen om na te denken over hetgeen weggebracht wordt en wat hiermee nog gedaan kan worden. Het Ambachtscentrum fungeert hierbij als personificatie van de circulaire economie. Naast dat men bewuster na gaat denken over het afval dat gecreëerd wordt en welk deel hiervan nog als grondstof kan dienen, ziet men ook wat het resultaat van hergebruik en herwaardering kan zijn. Men denkt vaak bij recycling en hergebruik aan een klassieke kringloopwinkel (met bijbehorend imago) terwijl het ambachtscentrum veel meer is dan dat. Hierbij is de kerngedachte niet alleen om materialen in de keten te houden, maar vooral ook opnieuw te waarderen. Door materialen in een nieuw jasje te steken, of op andere manieren creatief te bewerken (middels een ambacht) krijgen materialen op een trendy manier een tweede leven. Hiermee wordt een andere (populairdere) markt aangeboord dan bij een klassieke kringloopwinkel.⁹ Daarnaast wordt actief gebouwd aan een intensieve samenwerking met het onderwijs. Bij de start van het ambachtscentrum zal er nog geen structurele inbedding van het onderwijs op locatie mogelijk zijn¹⁰. Wel blijft het de wens om deze koppeling op termijn nadrukkelijk te bewerkstelligen, door lessen op locatie te verzorgen ontstaan namelijk meer zichtbaarheid onder een doelgroep die normaliter niet of nauwelijks op een dergelijke locatie komt. Daarbij krijgen de leerlingen middels de leerlijnen op locatie ook meer inzicht in de transitie naar een circulaire economie.

4. Versterken circulaire economie in de regio

Intensieve samenwerking met lokale bedrijvigheid (en zo fungeren als een vliegwiel voor circulair valley) op het gebied van circulaire economie, met daarbij een uitwisseling van kennis en vaardigheden. Duurzaamheid speelt iedere jaar een grotere rol in de totstandkoming van nieuw beleid. Niet alleen bij overheden, maar ook bij bedrijven, ondernemers en inwoners. De opkomst van meer duurzame manieren van energieopwekking, productieprocessen en techniek volgen elkaar in snel tempo op. Het circulair ambachtscentrum kan hierin een aanzuigende functie vervullen. Het karakter van een ambachtscentrum is

⁷ Dit resultaat is in Oss behaald na 1 jaar met het Duurzaamheidsplein.

⁸ Ook eerder uitgevoerde proeven door Omrin op milieustraten laten deze resultaten (oplopend tot 75% reductie grof restafval) zien.

⁹ Dit concept wordt als dusdanig ook toegepast op de Recycle Boulevard in Leeuwarden met jaarlijks tot wel 200.000 bezoekers.

¹⁰ Hiervoor is momenteel geen financiële dekking te garanderen vanuit het Friesland College.

intrinsiek al duurzaam (sluiten van de keten), maar geeft ook veel mogelijkheden om dit breder in te steken. Door actief de samenwerking te zoeken met duurzame bedrijven (voor hergebruikte of af te voeren materialen, onderwijs en leerplekken en ruimte voor promotie) kan het ambachtscentrum ontwikkelingen versnellen. Startups op het gebied van duurzaamheid kunnen op termijn ook een plek innemen in het ambachtscentrum en zo de kennis en vaardigheden ontwikkelen om een succesvolle start te maken. Bovendien kan de gemeente kan middels het ontwerp van het gebouw en het terrein (bijvoorbeeld met zonnepanelen) haar eigen duurzaamheidsdoelstellingen dichterbij brengen.

3.3 Conceptueel ontwerp circulair ambachtscentrum Heerenveen

Om de gestelde visie en doelstelling te behalen blijkt een bundeling van een aantal elementen op één locatie het effectiefste. Hierbij wordt voorgesteld om een combinatie van een demontagehal, winkelfunctie en ruimte voor startups te realiseren als basis. Daarbij rekening houdend met voldoende groeimogelijkheden en ruimte.

Aandacht voor goed gecoördineerde inzet van personeel is hierbij van belang. Zorgend voor een goede balans tussen betaalde krachten, vrijwillige krachten en krachten met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hierbij dient voldoende perspectief en begeleiding te zijn. Om alle actoren een goede inpassing te geven zijn goed omlijnde kaders noodzakelijk voor het onderwijs, startups en loopbaanbegeleiding om verwachtingen te managen en kwaliteit te waarborgen.

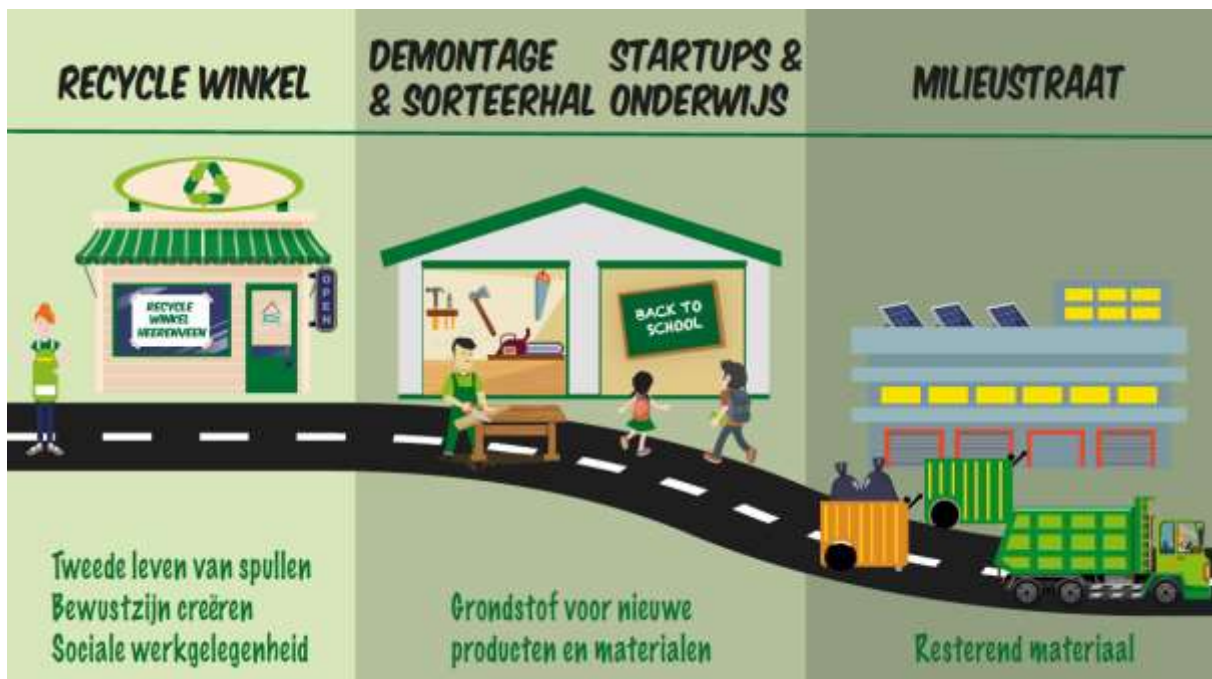
Uiteindelijk resulteert dit in de volgende fysieke elementen die samen het circulair ambachtscentrum Heerenveen vormen:

1. **Recycle winkel (model Estafette Leeuwarden)**, waar producten en materialen een 2de leven krijgen en niet verloren gaan in de cyclus. Waarbij de waarde en schoonheid van gebruikte spullen zichtbaar wordt en het bewustzijn van inwoners ten aanzien van hergebruik en herwaardering geprikkeld wordt. Hierbinnen is ook ruimte voor sociale werkgelegenheid.
2. **Sorteerstraat/ demontagehal (incl. werkplaatsen)**, waar aangeboden grof afval uit elkaar gehaald kan worden om als grondstof te dienen voor nieuwe producten en materialen. Voorbeeld: een houten tafelblad met metalen onderstel is een samengesteld product en hoort in de bak met grof afval, waarna het integraal verbrand wordt. Na demontage kan het tafelblad in de houtbak en het onderstel in de metaalbak; beide onderdelen worden gerecycled.
3. **Ruimte voor startups en ondernemers**, die van binnengekomen materialen nieuwe producten en innovatieve oplossingen kunnen maken.
4. **Ruimte voor werkgelegenheid**, die een belangrijke rol spelen in de demontage van materiaal en totstandkoming van nieuwe producten en processen.
5. **Milieustraat (sluitstuk)**, alle waardevolle spullen en materialen zijn apart gehouden voor product- of materiaalhergebruik, de inwoner kan het resterende materiaal simpel aanbieden, waarmee optimale scheiding behaald wordt.

Ruimte voor het onderwijs, dit betreft een toekomstige aanvulling op het concept, waarvoor financiële dekking nog gevonden zal moeten worden.

Een bezoeker van het circulair ambachtscentrum wordt middels een vaste route langs alle elementen van het centrum gestuurd, waarbij men bewust meegenomen wordt in de afwegingen die ten grondslag liggen aan hergebruik. Al met al ontstaat grofweg het volgende beeld:

Figuur 2: Circulair ambachtscentrum in beeld

Hierbij zal bij de inrichting/realisatie van het complex rekening gehouden worden met verschillende duurzaamheidselementen (bv. Zonnepanelen en gebruik van duurzame bouwmaterialen).

3.4 Ontwerpwedstrijd SMART Circulair Friesland College

Gemeente Heerenveen heeft in samenwerking met het Friesland College deelgenomen aan de landelijke ontwerpwedstrijd *SMART Circulair Challenge*¹¹. Dit houdt in dat een team van 15 mbo-bouwkunde studenten van het Friesland College een (vrijblijvend) ontwerp heeft gemaakt voor het circulair ambachtscentrum. De leerlingen hebben hierbij een ontwerp opgeleverd wat circulair, klimaatneutraal, energieneutraal of –leverend, modulair, haalbaar en schaalbaar is, gecombineerd met de modernste technieken. Het team heeft hierbij een Special Award in de wacht gesleept, maar moest de uiteindelijke overwinning aan een ander team laten.

Figuur 3: Ontwerp Friesland College, circulair ambachtscentrum Heerenveen¹²

¹¹ <https://www.smartcirculair.com/smartcirculair-bouw-ontwerpchallenge-voor-mbo-studententeams/>

¹² <https://www.smartcirculair.com/friesland-college-circulair-ambachtscentrum-heerenveen/>

4. Businesscase en haalbaarheid

4.1 Inleiding

De realisatie van een circulair Ambachtscentrum in Heerenveen is omvangrijker dan het uitbreiden van de huidige milieustraat. Met de beoogde invulling van activiteiten en de locatiewijziging zal een compleet nieuw complex op een nieuwe locatie gerealiseerd moeten worden. Noodzakelijk investeringen in dit kader zijn afhankelijk van een aantal basisafwegingen, plus de keuze voor een bepaald duurzaamheidsscenario. Hierbij is onder andere een groot onderscheid te maken in gehanteerde (circulaire) bouwmaterialen, grondkosten en bebouwde vierkante meters.

Ten aanzien van de jaarlijkse exploitatie dienen ook enkele afwegingen gemaakt te worden. Dit betreft voornamelijk de inzet van personeel op de verschillende onderdelen. Maar heeft ook te maken met verhuurprijzen aan startups, scholen en andere gebruikers van ruimten en onderhoudslasten. De in dit hoofdstuk doorgereken investeringen en exploitatielasten zijn tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de belangrijkste stakeholders in het proces en zijn door de Antea group nagelopen in de memo: *second opinion investerings- en exploitatiekosten V2*. Deze memo is als separate bijlage aan het haalbaarheidsonderzoek toegevoegd. Inmiddels zijn deze cijfers nogmaals herijkt om recente marktontwikkelingen mee te wegen. De verder in dit rapport opgenomen cijfers en doorrekeningen maken gebruik van deze recente doorrekening.

4.2 Voorkeurscenario

Zoals beschreven in het vorige hoofdstuk wordt het conceptueel model voor Heerenveen gevormd door een aantal verschillende elementen te combineren. Het voorkeursscenario voorziet daarbij in de volgende uitgangspunten:

- Realisatie van het concept in de voorgestelde vorm, met alle fysieke elementen op één locatie, waarbij ruimte voor het onderwijs in een later stadium gerealiseerd kan worden.
- Ruimtelijk ontwerp met voldoende groeimogelijkheden voor zowel winkel, als opleidingsruimten en eventuele andere “extra” elementen in de toekomst. Idealiter neemt de omvang van de milieustraat in de loop der tijd af en groeien de andere onderdelen.
- In lijn daarmee, realisatie van een (zoveel mogelijk) modulair ontworpen en gebouwd complex, zodat op- en afschalen laagdrempeliger wordt en het ambachtscentrum mee kan ademen met de ontwikkelingen.
- Realisatie van een (zoveel mogelijk) energieneutraal gebouw¹³.
- (Zoveel mogelijk) duurzaam materiaalgebruik voor het gehele complex.

Op basis van deze bovenstaande uitgangspunten kan de financiële haalbaarheid in beeld gebracht worden.

4.2.1 Alternatieve scenario's

In dit haalbaarheidsonderzoek is ook gekeken naar alternatieve scenario's voor het circulair ambachtscentrum in Heerenveen. De alternatieve mogelijkheden bevinden zich voornamelijk op 2 onderdelen:

- Het realiseren van de toekomstige “extra” onderdelen op de locatie. Door de aanvullende functies voor het onderwijs (onderwijslokalen, multifunctionele ruimtes, etc.) wel direct in de realisatie van het plan mee te

¹³ Idealiter is er zelfs sprake van een energie-opwekkend gebouw. Dit maakt ook onderdeel uit van de ontwerpwedstrijd voor de leerlingen van het Friesland College.

nemen wordt een completer concept gerealiseerd, maar nemen de kosten voor gemeente Heerenveen toe. Hiervoor is geen andere dekking beschikbaar.

- Het realiseren van een meer klassieke milieustraat op de nieuwe locaties, waarbij alleen het winkelement wordt toegevoegd. Hierbij wordt het element van de sociale werkgelegenheid, het onderwijs en de ruimtes voor startups uit het plan gehaald. Deze functies kunnen dan eventueel op een later moment alsnog bijgebouwd worden. Dit zal een lagere initiële investering en exploitatie tot gevolg hebben.
- Een andere mogelijkheid betreft het al dan niet modulair en duurzaam bouwen. Het gebruik van klassieke bouwmaterialen en methoden zorgen voor lagere constructie- en investeringskosten. Hier is bewust niet voor gekozen met het oog op de overkoepelende boodschap van het circulair ambachtscentrum. Een locatie waar de duurzame toekomst en een circulaire economie centraal staat dient ook deze uitstraling te hebben. Door met klassieke materialen te werken, wordt de kracht van de boodschap van het centrum afgezwakt/tenietgedaan.

4.3 Investerings en kapitaallasten voorkeursscenario

Om de benodigde investeringen en kapitaallasten voor het ambachtscentrum in Heerenveen in beeld te brengen wordt per onderdeel van het totaalconcept naar een aantal verschillende elementen gekeken:

- Het geschat aantal vierkante meters dat nodig gaat zijn.
- De kosten per vierkante meter, afhankelijk van de toebedeelde functie.
- De te hanteren afschrijvingstermijn voor de investering.
- Het rentepercentage op de investeringen: deze bedraagt op alle investering 5%¹⁴.

Voor de verschillende onderdelen worden deze elementen in beeld gebracht:

Onderdeel	Aantal m ² ⁽¹⁵⁾	€ per m ² ⁽¹⁶⁾	Afschrijving (jaar) ⁽¹⁷⁾
Milieustraat	10.190	€ 225	20
Demontagehal	800	€ 775	40
Sorteerstraat	400	€ 775	40
Werkplaatsen	450	€ 1.250	40
Winkelruimte	2.100	€ 725	40
Multifunctionele ruimte*	100	€ 825	40
Opleidingsruimte*	200	€ 825	40
Ruimte voor startups	150	€ 825	40

Figuur 4: Overzicht verschillende elementen circulair ambachtscentrum

* Deze elementen worden nu niet meegerekend in het plan.

Naast de bovenstaande gegevens dient op locatie ook voldoende ruimte voor verkeer (bewegingsruimte) te zijn en dient er voldoende parkeergelegenheid bij de winkel te zijn.

- **Verkeersruimte:** hiervoor wordt rekening gehouden met zo'n 40% van de benodigde oppervlakte van de verschillende functieonderdelen. Dit betreft: sorteerstraat, demontagehal, werkplaatsen, multifunctionele ruimte, opleidingsruimten en ruimte voor startups.

¹⁴ Rekenrente

¹⁵ De inschatting van deze vierkante meters is gebaseerd op de ervaringen van Omrin en vergelijkbare initiatieven in andere gemeenten.

¹⁶ De gehanteerde prijzen per meter² zijn gebaseerd op kengetallen van andere projecten, ingebracht door Antea en Omrin. Hiervan is het gemiddelde genomen.

¹⁷ Gemeente Heerenveen hanteert voor de nieuwbouw van woningen, kantoren, schoolgebouwen en bedrijfsgebouwen en de renovatie, restauratie, uitbreiding, verbouwing en aankoop van woningen, kantoren, schoolgebouwen en bedrijfsgebouwen een afschrijvingstermijn van 40 jaar.

- *Parkeerplaatsen*: de hiervoor benodigde oppervlakte bedraagt 1.000 m², op basis van de van toepassing zijnde parkeernormen¹⁸.

4.3.1 Duurzaam bouwen

Het circulair ambachtscentrum in Heerenveen kent een sterke communicatieve en gedrag beïnvloedende waarde ten aanzien van duurzaamheid en een circulaire economie. De uitstraling van het complex kan dit verder versterken. Hiervoor is het gebruik van duurzame materialen een belangrijk onderdeel. Duurzaam bouwen begint in toenemende mate een rol van betekenis te spelen in onze economie, maar is nog sterk in ontwikkeling. Zeker op het gebied van grotere complexen, zoals dit, is het lastig om de exacte meerkosten voor duurzaam bouwen in beeld te brengen. In lijn met de uitgangspunten wordt in de berekeningen uitgegaan van een opslag op de reguliere investering om duurzaam te kunnen bouwen. Deze opslag bedraagt 6%¹⁹.

4.3.2 Restwaarde investeringen

Na het verlopen van de verschillende gehanteerde afschrijvingstermijnen vertegenwoordigt het complex dat gerealiseerd wordt nog altijd een waarde. Voorwaarde hierbij is dat er aan de voorzijde veel aandacht moet worden besteed aan duurzaam bouwen, waarbij aandacht moet zijn voor bijvoorbeeld een Materialenpaspoort. Hoewel dit anno nu nog niet gebruikelijk is, kan deze zogenaamde restwaarde van de investering in het complete investeringsoverzicht worden opgenomen en in de uiteindelijke businesscase worden meegewogen. Het is op dit moment erg lastig om in te schatten wat de restwaarde zal worden, maar op basis van kengetallen uit de markt lijkt 5% op de totale investering realistisch. Met de beoogde investeringen in gedachten is dat circa € 270.000,-. Vanwege de grote mate van onzekerheid wat betreft het bestaan en de hoogte van deze restwaarde is dit niet opgenomen in het totale investeringsoverzicht.

4.3.3 Overzicht investeringen

Alle voorgaande onderdelen samen geven het volgende inzicht (zie figuur 5) in de benodigde investeringen en daarmee gepaard gaande jaarlijkse kapitaalslasten.

In totaal wordt een bedrag van afgerond € 6.222.000,- begroot voor de realisatie van het circulair ambachtscentrum in Heerenveen²⁰. Een aanzienlijk gedeelte van deze investering (afgerond € 5.215.000) bedraagt de elementen van de milieustraat, uitgebreid met sorteerstraat, demontagehal en werkplaatsen. Deze investeringen worden in beginsel door Omrin gedaan. Zoals ook nu het geval is berekent Omrin bijbehorende kapitaallasten door aan de gemeente. Gemeente Heerenveen vertaalt dit op haar beurt in een mutatie van de afvalstoffenheffing zoals deze aan de inwoners van de gemeente wordt doorbelast. Als gevolg van de realisatie van het circulair ambachtscentrum zal de afvalstoffenheffing stijgen met € 17,98 per huishouden.

De overige onderdelen van het concept dienen vanuit andere investeringen gedekt te worden. Dit betreft voornamelijk de realisatie van de winkelruimte (afgerond € 1.007.000). Belangrijke kanttekeningen hierbij zijn:

- De te realiseren winkelruimte dient “de eigen broek” op te houden. Dat wil zeggen dat deze kosten (investering als exploitatie) in beginsel niet voor rekening komen van de gemeente Heerenveen en door Stichting Omrin Estafette zelf gedragen worden²¹.

¹⁸ Bron: CROW

¹⁹ Er wordt uitgegaan van circa 40% materiaalkosten bij de totale bouwkosten. Om hierbij vervolgens duurzame bouwmaterialen te gebruiken kan een extra kostenpost van zo’n 15% verwacht worden. Op het totale te investeren bedrag wordt daarmee een toename van 6% behaald.

²⁰ Uitgaande van een duurzaam gebouwd concept. Een “klassiekere” bouwmethode kent een investering van circa €5,9 miljoen.

²¹ Middels de huidige dienstverleningsovereenkomst tussen Omrin en de gemeente worden o.a. deze afspraken vastgelegd.

- De benodigde ruimte voor begeleiding van het Caparis personeel (werkplaatsen) wordt binnen de verschillende elementen van de milieustraat ondergebracht en valt daarmee binnen de investeringen van Omrin.

Tenslotte komt ook de aanschaf van de grond voor rekening van Omrin. Het terrein van de huidige milieustraat is ook eigendom van Omrin en zal bij realisatie van het nieuwe complex verkocht worden. De aankoop en verkoop van deze gronden valt binnen de boekhouding van Omrin. Het is op dit moment nog onduidelijk of dat tot een boekwinst- of verlies gaat leiden. Dit heeft geen gevolgen voor de gemeente.

Onderdeel	Onderdeel	Voorstel oppervlakte (m2)	Kosten per m2	Investeringslasten	Afschrijvings-termijn	Rente	Jaarlijkse kapitaallasten	Effect per hh
Aanschaf grond	Locatie	20000	€ 45,00	€ 900.000,00	20	5%	€ 90.000,00	€ -
Voorbereidende onderzoeken en werkzaamheden (vergunningsfase)	Locatie	20000	€ -	€ 175.000,00	10	5%	€ 26.250,00	€ 1,14
Realisatie Milieustraat (4)	A + B	10190	€ 225,00	€ 2.292.750,00	20	5%	€ 229.275,00	€ 9,99
Realisatie Sorteerstraart	A + B	400	€ 775,00	€ 310.000,00	40	5%	€ 23.250,00	€ 1,01
Realisatie Demontagehal	A + B	800	€ 775,00	€ 620.000,00	40	5%	€ 46.500,00	€ 2,03
Realisatie werkplaatsen (ambacht)	D2	450	€ 1.250,00	€ 562.500,00	25	5%	€ 50.625,00	€ 2,20
<i>Compensatie kapitaallasten (huidige milieustraat)</i>				€ -			€ -134.620,00	€ -5,86
Verkeersruimte 40% (sorteer, demontage en werkplaatsen)	A + B	660	€ 90,00	€ 59.400,00	40	5%	€ 4.455,00	€ 0,19
scenario duurzaam +6%				€ 4.919.650,00			€ 335.735,00	€ 10,70
				€ 5.214.829,00			€ 355.879,10	€ 11,34
Winkelruimte (incl. sanitair e.d.)	C	1200	€ 725,00	€ 870.000,00	40	5%	€ 65.250,00	€ 2,84
Parkeerplaatsen	C	1000	€ 80,00	€ 80.000,00	40	5%	€ 6.000,00	€ 0,26
scenario duurzaam +6%				€ 950.000,00			€ 71.250,00	€ 3,10
				€ 1.007.000,00			€ 75.525,00	€ 3,29
Multifunctionele ruimte (educatie en ambacht)	D1	0	€ 825,00	€ -	40	5%	€ -	€ -
Opleidingsruimten (Caparis)	D3	0	€ 825,00	€ -	40	5%	€ -	€ -
Ruimte voor zelfstandigen (start-ups)	D4	0	€ 825,00	€ -	40	5%	€ -	€ -
Verkeersruimte 40%	D1, D3 en D4	0	€ 90,00	€ -			€ -	€ -
scenario duurzaam +6%				€ -			€ -	€ -
				€ -			€ -	€ -
Totaal				€ 5.869.650,00			€ 406.985,00	€ 17,73
Totaal scenario duurzaam +6%				€ 6.221.829,00			€ 431.404,10	€ 18,79

Figuur 5: Overzicht investerings- en kapitaallasten

4.4 Exploitatielasten voorkeursscenario

Los van de benodigde investeringen zijn de jaarlijkse exploitatiekosten van belang. Deze kosten kunnen per jaar verschillen den zijn afhankelijk van een aantal verschillende onderdelen. Deze zijn grofweg als volgt:

- Nutslasten
- Onderhoud
- Beheer en administratie
- Personeel

4.4.1 Samenstelling exploitatielasten Heerenveen

Voor het concept in Heerenveen zien de exploitatielasten er als volgt uit:

- **Nutslasten**
Op basis van een energieneutraal concept: verwaarloosbaar.
- **Onderhoud**
Hiervoor wordt jaarlijks uitgegaan van 2% op de totale investering.
- **Beheer en administratie**
Hiervoor wordt jaarlijks uitgegaan van 0,5% op de totale investering.
- **Inzet van personeel**
Inzet van personeel drukt veelal zwaar op een exploitatiebegroting. Voor het centrum in Heerenveen zijn een aantal afwegingen van belang:

- Personele inzet op de milieustraat valt buiten de exploitatieberekeningen, Omrin houdt hiervoor een vergelijkbare inzet aan als in de huidige situatie, waarmee kosten onveranderd blijven.
- Personele inzet in de demontagehal en sorteerstraat bestaat grotendeels uit personeel van Caparis. Deze inzet wordt door Caparis gedragen en vanuit de reguliere bijdrage van de gemeente Heerenveen aan Caparis gedekt. Hiermee ontstaan geen extra personeelslasten.
- Overkoepelende personele inzet (begeleiding op de werkvloer van personeel, leerlingen, etc.) wordt in eerste instantie door jobcoaches van de gemeente en Caparis opgepakt. Hiervoor dient geen separate leermeester of coördinator in dienst genomen te worden, waarmee extra lasten beperkt blijven.
- Hiermee resteert de inzet van personeel en vrijwilligers (voornamelijk in de weekenden). In de ramingen wordt hiervoor een bedrag toegevoegd aan de exploitatielasten.

4.4.2 Overzicht Exploitatielasten

Alle voorgaande onderdelen samen geven het volgende inzicht (zie figuur 6) in de jaarlijkse exploitatielasten.

Object	Jaarlijkse exploitatie personeel	Jaarlijkse exploitatie overhead*	Jaarlijkse exploitatie lasten	Effect per hh
Aanschaf grond	€ -	€ -	€ -	€ -
Vorbereidende onderzoeken en werkzaamheden	€ -	€ -	€ -	€ -
Milieustraat	€ -	€ -	€ -	€ -
Sorteerstraat	€ -	€ 8.137,50	€ 8.137,50	€ 0,35
Demontagehal	€ -	€ 16.275,00	€ 16.275,00	€ 0,71
Werkplaatsen (ambacht)	€ -	€ 14.765,63	€ 14.765,63	€ 0,64
Verkeersruimte	€ -	€ 1.559,25	€ 1.559,25	€ 0,07
Personele ondersteuning op sorteerstraat, demontagehal en werkplaatsen	€ 36.456,00	€ -	€ 36.456,00	€ 1,59
	€ 36.456,00	€ 40.737,38	€ 77.193,38	€ 3,36
Winkelruimte	€ -	€ 22.837,50	€ 22.837,50	€ 0,99
Parkeerplaatsen	€ -	€ 2.100,00	€ 2.100,00	€ 0,09
	€ -	€ 24.937,50	€ 24.937,50	€ 1,09
Multifunctionele ruimte (100m2)	€ -	€ -	€ -	€ -
Opleidingsruimte (200m2)	€ -	€ -	€ -	€ -
Ruimte(s) voor start-ups (150 m2)	€ -	€ -	€ -	€ -
Verkeersruimte	€ -	€ -	€ -	€ -
* Uitgaande van klimaat- en energieneutrale bouw, beperkte energielasten	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal	€ 36.456,00	€ 65.674,88	€ 102.130,88	€ 4,45

Figuur 6: Overzicht exploitatielasten

Uit het bovenstaande overzicht blijkt al snel dat de hoogste lasten gepaard gaan met de exploitatie van de winkelruimte en de verschillende onderdelen van de milieustraat (en aanverwante onderdelen). Al met al resulteert dit in jaarlijkse exploitatielasten van circa € 102.000,-. Het grootste gedeelte hiervan (€ 77.200,-) wordt versleuteld in de afvalstoffenheffing (€ 3,36 per huishouden). Voor de exploitatie van de winkel is opnieuw sprake van het “ophouden van de eigen broek” voor Stichting Omrin Estafette.

Belangrijk om hierbij te benoemen betreft de inzet van het Caparis personeel. Zij nemen veel taken en uitvoerende werkzaamheden op zich op het ambachtscentrum en maken het hierbij mogelijk om het aanbod van grof restafval te reduceren, als ook hergebruik en herwaardering te stimuleren. De kosten voor de inzet van dit personeel worden echter niet meegenomen in de jaarlijkse exploitatielasten. De kosten voor de inzet van het personeel worden via de huidige samenwerking tussen de gemeente Heerenveen en Caparis doorbelast. Dat valt binnen de jaarlijkse structurele budgetten die de gemeente ter beschikking heeft op het vlak van sociale

werkgelegenheid en geeft daarmee voldoende dekking²² voor de inzet op het circulaire ambachtscentrum, nu en voor langere periode.

Ook de inzet van het Omrin personeel op de milieustraat is niet opgenomen in de jaarlijkse exploitatie. De inzet van personeel blijft gelijk aan de huidige inzet, waarmee er geen sprake is van een kostenverhoging.

4.5 Totaaloverzicht

Door de investeringslasten en exploitatielasten samen te brengen ontstaat het volgende overzicht (zie figuur 7).

Object	Onderdeel	Jaarlijkse exploitatie personeel	Jaarlijkse exploitatie overhead*	Jaarlijkse exploitatie lasten	Jaarlijkse kapitaallasten	Totaal
Aanschaf grond	Locatie	€ -	€ -	€ -	€ 90.000,00	€ 90.000,00
Vorbereidende onderzoeken en werkzaamheden	Locatie	€ -	€ -	€ -	€ 26.250,00	€ 26.250,00
Milieustraat	A + B	€ -	€ -	€ -	€ 229.275,00	€ 229.275,00
Compensatie huidige kapitaallasten Omrin	A + B	€ -	€ -	€ -	€ -134.620,00	€ -134.620,00
Sorteerstraat	A + B	€ -	€ 8.137,50	€ 8.137,50	€ 23.250,00	€ 31.387,50
Demontagehal	A + B	€ -	€ 16.275,00	€ 16.275,00	€ 46.500,00	€ 62.775,00
Werkplaatsen (ambacht)	D2	€ -	€ 14.765,63	€ 14.765,63	€ 50.625,00	€ 65.390,63
Verkeersruimte		€ -	€ 1.559,25	€ 1.559,25	€ 4.455,00	€ 6.014,25
Personele ondersteuning op sorteerstraat, demontagehal en werkplaatsen		€ 36.456,00	€ -	€ 36.456,00	€ -	€ 36.456,00
		€ 36.456,00	€ 40.737,38	€ 77.193,38	€ 335.735,00	€ 412.928,38
Winkelruimte	C	€ -	€ 22.837,50	€ 22.837,50	€ 65.250,00	€ 88.087,50
Parkeerplaatsen	C	€ -	€ 2.100,00	€ 2.100,00	€ 6.000,00	€ 8.100,00
		€ -	€ 24.937,50	€ 24.937,50	€ 71.250,00	€ 96.187,50
Multifunctionele ruimte (100m2)	D1	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Opleidingsruimte (200m2)	D3	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Ruimte(s) voor start-ups (150 m2)	D4	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Verkeersruimte		€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
* Uitgaande van klimaat- en energieneutrale bouw, beperkte energielasten		€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
				exploitatie	investering	totaal
Totaal		€ 36.456,00	€ 65.674,88	€ 102.130,88	€ 406.985,00	€ 509.115,88

Figuur 7: Overzicht totale lasten realisatie circulair ambachtscentrum

In totaal bedraagt de jaarlijkse kosten voor het realiseren en exploiteren van het ambachtscentrum € 509.000. Een gedeelte hiervan komt voor de rekening van de inwoners van de gemeente (via de afvalstoffenheffing). De overige lasten dienen gedekt te worden vanuit de Stichting Omrin Estafette. Die effecten zijn als volgt verdeeld (zie figuur 8). De afvalstoffenheffing zal onder invloed van deze keuze stijgen met € 17,98 per huishouden per jaar. Dit in relatie tot een stijging van € 1,39 per huishouden per jaar om de huidige milieustraat te actualiseren.

Totaal (exploitatie + kapitaal)					
Afvalstoffenheffing (toename)	€ 329.333,20			€ 14,34	hh
Estafettewinkel		€ 96.187,50	€ 4,19	hh	

Figuur 8: Consequenties realisatie en exploitatie circulair ambachtscentrum Heerenveen

Naast de directe gevolgen van de realisatie van het ambachtscentrum ten aanzien van exploitatie en kapitaallasten dient ook aandacht te zijn voor de kostenbesparing op de verwerking van grove stromen op de milieustraat. Waar voorheen bepaalde stromen (met name grof restafval en bouw- en sloopafval) volledig verwerkt en afgevoerd moesten worden, wordt een deel hiervan met het ambachtscentrum in de keten

²² De dekking vanuit de gemeente op het vlak van sociale werkgelegenheid zorgt voor een stabiele basis in het ambachtscentrum. Hiermee wordt het centrum niet afhankelijk van één partner in de vorm van Caparis, maar is er structurele dekking voor langere termijn voor sociale werkgelegenheid gegarandeerd. Daarmee wordt de businesscase minder kwetsbaar.

gehouden, waarmee er verwerkingskosten voorkomen worden. Uitgaande van de verwachtingen (mede op basis van ervaringen op andere locaties) heeft dat ook financiële consequenties (zie figuur 8).

Effect op verwerking afvalfracties					
	Bouw- en sloopaafval	Grof huishoudelijk afval	Fijn huishoudelijk afval		
Verwerkingstarief (incl. transport en verbranding)	€ 159,37	€ 99,20	€ 99,20	*Tarief per ton	
Tonnages (2020)	648,315	1251,4	6623,87		
Kosten voor verwerking	€ 103.321,96	€ 124.138,88	€ 657.087,90		
	Afname 15%	Afname 50%	Afname 0,5%		
	Afname 2 kg/inw	Afname 13 kg/inw	Afname 0,7 kg/inw		
Tonnages (mutatie CAC)	-97,2473	-653,341	-33,1194		
Kosten voor verwerking (mutatie CAC)	€ -15.498,30	€ -64.811,43	€ -3.285,44	€ -83.595,17	Besparing bij CAC
				€ -3,64	Besparing per hh

Figuur 9: Effect circulair ambachtscentrum op verwerkingskosten

Daarmee wordt de stijging in de afvalstoffenheffing van € 17,98 hh/jr gedempt met € 3,64 hh/jr. In ogenschouw nemend dat een stijging van de afvalstoffenheffing van € 1,39 hh/jr onvermijdelijk is (noodzakelijke investeringen) is er sprake van een absolute stijging van de afvalstoffenheffing van € 12,95 per huishouden per jaar.

4.6 Kaders en kanttekeningen

Een aantal elementen, hier minder nadrukkelijk uitgewerkt verdienen de aandacht met het oog op de realisatie van het concept in Heerenveen.

4.6.1 Vergunningen en bouwmaterialen

Er is nog geen start gemaakt met de benodigde vergunningstrajecten (omgevingsvergunning, etc.) om de realisatie mogelijk te maken. Hiermee dient in de uiteindelijk projectplanning rekening gehouden te worden en kan mogelijk effect hebben op de gehanteerde materiaal- en grondstoffenprijzen. De huidige markten staan onder grote druk en een verdere kostenstijging in de nabij toekomst is niet uit te sluiten.

4.6.2 Subsidiemogelijkheden

Om de kosten verder te drukken kan aanspraak gemaakt worden op een aantal subsidieregelingen. In het kader van het haalbaarheidsonderzoek worden deze hier niet verder toegelicht. Gedurende het opstellen van dit rapport is Antea gevraagd om hier meer inzicht in te verschaffen. Dat onderzoek resulteerde in enkele interessante mogelijkheden²³. Het eventueel verkrijgen van dergelijke subsidies heeft een positief effect op de in dit rapport gepresenteerde businesscase.

4.6.3 Vrijwillige inzet, opschaling en personeel

Met het oog op het beperken van de exploitatielasten is gestuurd op een beperking van de personele inzet. Door personeel van Omrin en Caparis efficiënt in te zetten is het mogelijk om deze lasten te drukken. Ook wordt voor de weekenden inzet van vrijwilligers meegerekend. De opschaalbaarheid van de personele inzet is daarmee echter beperkt. Mocht aanvullend personeel noodzakelijk zijn dan worden hiervoor extra, niet opgenomen²⁴, kosten gemaakt. Onder invloed hiervan nemen de exploitatielasten toe.

²³ Zie rapport Antea voor uitgebreidere toelichting op subsidiemogelijkheden.

²⁴ Voor nu wordt alleen voorzien van extra inzet personeel op zaterdagen (8 uur per week)

4.6.4 Restwaarde

In de huidige berekeningen wordt geen rekening gehouden met de restwaarde van de investeringen. Hoewel het aannemelijk is dat er sprake is van dergelijke restwaarde, zeker in het kader van een modulair en duurzaam gebouwd pand, worden deze nu niet meegerekend. Wordt dit wel meegenomen dan heeft dat een lagere kapitaalslast op de investering tot gevolg. Daarmee worden de meerkosten van het ambachtscentrum lager.

4.6.5 Onvoorziene uitgaven/toekomstige investeringen huidige milieustraat

Vooralsnog wordt voor het bijhouden van de huidige milieustraat alleen uitgegaan van een investering van € 500.000,- ten behoeve van de vloestofdichte vloer. Hoewel er nog geen concrete andere vervangingsopgave op de planning staat is het te verwachten dat er de komende jaren meer investeringen noodzakelijk zullen blijken om de milieustraat goed te laten functioneren. Deze zijn niet meegenomen in de berekeningen en verkleinen de meerkosten van het ambachtscentrum.

4.6.6 Effect op verwerkingskosten

In de huidige berekeningen wordt rekening gehouden met een reductie van 50% op het aangeboden grof restafval. Hoewel, onderbouwd door ervaringen elders, betreft dit een voorzichtige schatting. Proeven van Omrin op andere locaties hebben een reductie van 75% laten zien. Hoe groter de reductie blijkt, des te groter het "voordeel" is op de verwerkingskosten en daarmee lagere meerkosten voor het ambachtscentrum.

5. Conclusies

5.1 Inleiding

Het afgelopen jaar is het concept van het ambachtscentrum in Heerenveen alsmaar verder ontwikkeld. Samen met de stakeholders heeft de gemeente een gedeelde visie kunnen ontplooiën in het uiteindelijke concept dat in dit rapport weergegeven wordt. De betrokkenheid van de verschillende stakeholders en omgeving, het momentum (als vervolg op diftar+) en de timing (vervangingsopgave vloestofdichte vloer op de huidige milieustraat) zorgen ervoor een uniek moment om dit circulaire vliegwiel te gaan realiseren.

5.2 Conclusies

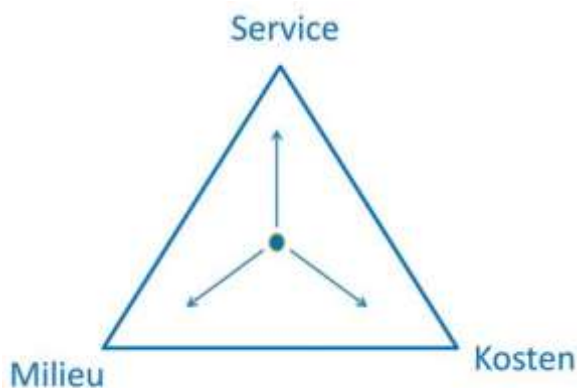
Het realiseren van een circulair ambachtscentrum in Heerenveen levert een bijdrage aan een aantal gemeentelijke (en landelijke) doelstellingen:

1. Minder te verbranden restafval, waardoor meer grondstoffen in de keten blijven
2. Vergroten sociale werkgelegenheid en re-integratie
3. Bewustwording onder inwoners vergroten
4. Versterken circulaire (lokale) economie

Hiermee kent het ambachtscentrum een grote meerwaarde ten aanzien van verschillende duurzaamheidselementen en wordt een structurele bijdrage geleverd aan de sociale werkgelegenheid in de gemeente. Eveneens zal de service voor inwoners licht verbeteren aangezien men nu op locatie ook producten zal kunnen afnemen. Dit gaat gepaard met een netto lastenverhoging van € 12,95 per huishouden/jaar. Deze stijging wordt opgenomen in het vaste tarief van de afvalstoffenheffing.

Binnen afval- en grondstoffenbeleid is het gangbaar om beleid te vertalen in de zogenaamde afvaldriehoek (zie onderstaand figuur). Iedere beleidskeuze die binnen dit thema gemaakt wordt heeft gevolgen op:

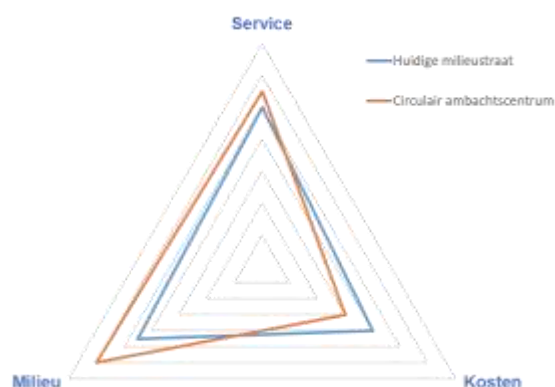
- **Service:** wat voor gevolgen heeft de beleidswijziging op service, zoals deze aan inwoners geleverd wordt en hoe wordt deze vervolgens ook ervaren door inwoners?
- **Milieu:** wat voor effect heeft de beleidswijziging op de milieuprestaties? Dat kan zich vertalen in aangeboden kilo's restafval, scheidingspercentage of bijvoorbeeld CO₂-reductie.
- **Kosten:** wat voor effect heeft de beleidswijziging op de kosten. Enerzijds de kosten voor de gemeente, maar ook de kosten voor inwoners.

Figuur 10: de afvaldriehoek

De realisatie van een circulair ambachtscentrum in Heerenveen ten opzichte van de huidige klassieke milieustraat heeft daarmee ook effect op de afvaldriehoek. In het onderstaande figuur wordt dat effect in beeld gebracht.

Figuur 11: Ontwikkelingen CAC op de afvaldriehoek

Met name op het milieu wordt een positief effect behaald (met name vanwege de afname van grof restafval dat verbrand wordt en stimulering van hergebruik van materialen in algemene zin) en er is sprake van een lichte toename van de geboden service. Alleen ten aanzien van de kosten scoort de huidige milieustraat gunstiger. De lasten liggen daarbij voor zowel gemeente als inwoners lager.

5.3 Vervolgstappen

Mocht er besloten worden om het circulair ambachtscentrum te realiseren in Heerenveen dan zullen nog een aantal vervolgstappen gezet te worden. Dat betreft onder andere:

- Voorbereidingen vergunningen
- Aanschaf grond locatie en verkoop grond huidige milieustraat
- Vaststellen definitief ontwerp ambachtscentrum
- (Eventueel) Aanbesteding werken
- Realisatie

Na besluitvorming zal hiervoor een uitvoeringsplanning worden vastgesteld, inclusief een projectteam om de voortgang te bewaken.

An abstract geometric pattern composed of various shades of green triangles. The triangles are arranged in a complex, overlapping manner, creating a sense of depth and movement. The colors range from a light, lime green to a deep, forest green. The pattern is set against a white background.

JMA

Utrechtseweg 9, 3704 HA Zeist
T. 030 699 15 99 - info@jma.nl
www.jma.nl